

VULVOVAGINITIDY: DIAGNOSTIKA A LÉČBA

Pochva je vybavena silným estrogenizovaným epitelem, endogenní mikroflórou, která je u každého jedince poměrně konstantní. Dominantní složkou je laktobacilární flóra (asi 80 druhů gram-pozitivních tyček). Funkčně se dají rozlišit na druhy produkující kyselinu mléčnou, peroxid vodíku a bakteriociny. Tyto produkty se podílejí na potlačení nežádoucí mikroflóry.

Vlivem estrogenu dochází k ukládání glykogenu v buňkách pochvy, jejich deskvamaci je glykogen uvolňován z buněk, štěpen na jednodušší cukry a ty jsou následně laktobacily fermentovány na kyselinu mléčnou. Ta určuje kyselost pochvy. Peroxid vodíku zastavuje růst některých bakterií a bakteriociny působí na některé mikroorganismy baktericidně.

Zánět pochvy se rozvine při narušení poševního rovnovážného systému (predispozičně v období menstruace – alkalizace menstruační krví a nízké hladiny estrogenu), při průniku patogenu do pochvy (sexuální styk) nebo pokud saprofyty překonají přirozenou rezistenci.

K narušení tohoto systému může dojít vlivy endogenními – hormonální změny (menstruace, těhotenství, klimakterium, poruchy cyklu), endokrinologické choroby (diabetes, hypotyreóza), imunodefekty a exogenními vlivy – léky (hormonální antikoncepce, širokospektrá antibiotika, imunosupresiva), stravování (malnutrice, nadměrný přísun glycidů), sexuální návyky, stres, hygienické návyky, oblékací návyky.

NOSOLOGICKÉ JEDNOTKY

TRICHOMONÁDOVÁ VULVOVAGINITIDA

Původcem je prvok *Trichomonas vaginalis*. Vzhledem k tomu, že se jedná o pohlavně přenosnou infekci, léčí se i asymptomatické ženy a též partneři. Diagnóza je mikroskopická – průkaz prvoka. Může být v kombinaci s jinými nosologickými jednotkami. Lékem volby je metronidazol.

MYKOTICKÁ VULVOVAGINITIDA

Původcem jsou kvasinky rodu *Candida*, tyto se vyskytují i u 40% asymptomatických žen, proto by se měly léčit jen ženy symptomatické, tj. s hrudkovitým fluorem spojeným se svěděním nebo pálením. Může být v kombinaci s aerobní vaginitidou. Lékem volby je jakékoli antimykotikum. U recidiv léčíme v tzv. dlouhém režimu, event. přidáme perorální antimykotika. Samozřejmostí je úprava životního stylu (strava, pohlavní styk, oblékání). Preventivně či pro doléčení lze využít výplachy s benzydaminem (přípravek *Rosalgin*).

MUDr. Michal Kvapil, GYNFEM – soukromá gynekologicko- porodnická ordinace, Praha 10

Vulvovaginitidy jsou nejčastějším problémem, proč ženy navštěvují gynekologickou ordinaci. Projevují se dyskomfortem – výtokem, mnohdy zapáchajícím, svěděním, pálením, dyspareunií až algopareunií. Odhadem se jedná o 150 000 žen měsíčně. U části žen se tyto obtíže mohou vyskytovat opakovaně až chronicky a stávají se problémem takřka celoživotním. Přestože se nejedná o prognosticky závažnou chorobu, můžou rekurentní infekce narušit osobní život a vyvolat psychický stres. V určitých případech se zánět může ascendentně šířit a vyvolat pánevní zánět se všemi jeho důsledky (sterilita, nutnost radikální operace), v období gravidity pak vzniklá chorioamniitida, která vede k potratu či předčasnému porodu.

LAKTOBACILÓZA

Klinické projevy jsou jako u kvasinkové infekce, ale protikvasinková léčba nezabírá. Je zde přítomno velké množství laktobacilů různých druhů, často filamentózních tvarů. Zde se v léčbě uplatňují výplachy roztokem jedlé sody, pokud žena odmítá, lze podat celkově širokospektrá antibiotika.

ANAEROBNÍ VAGINÓZA

Jedná se o dismikrobii charakterizovanou přemnožením anaerobních bakterií na úkor aerobních. Často nacházíme *Gardnerella vaginalis* a vibria. Charakterický je naředěný výtok, málo kyselý pH (vyšší než 4,5), pozitivní aminový test (klasický rybí zápach přidáním 10% KOH), mikroskopický nález „klíčových“ buněk (epitelie pokryté bakteriemi). V léčbě se uplatňuje metronidazol a klindamycin (lépe celkové podání než lokální). Nyní lze nově použít i vaginální tablety s obsahem vitamínu C (přípravek *Feminella Vagi-C*), které přirozeně okyselí poševní prostředí a obnoví růst laktobacilů. Příčiny dismikrobie nejsou známy a jsou časté recidivy, proto se preventivně uplatňují výplachy benzydaminem (přípravek *Rosalgin*), popř. laktobacily.

AEROBNÍ VAGINITIS

Charakterizovaná přítomností pyogenních bakterií (nejčastěji Gram-negativní tyčky a gram-pozitivní koky). Projevuje se zažloutlým, hnilobně páchnoucím výtokem a vysokým pH. Zde se uplatňuje v léčbě nifuratel. I zde lze preventivně či pro doléčení využít výplachy s benzydaminem (přípravek *Rosalgin*).

Poněkud stranou stojí infekce herpes simplex a papilomavirové infekce.

V léčbě jednorázové infekce se uplatňují preparáty adekvátní druhu převládajícího patogenu, komplikovanější je léčba u rekurentních infekcí (minim. 4 infekce ročně), zde je vhodné po eradikaci infekce napomoci rekonstrukci normální poševní mikroflóry, a to buď přípravky zvyšující poševní aciditu nebo obsahující přímo kmeny laktobacilů. U rekurentních infekcí je vhodné pátrat po příčinách recidiv a případně snaha upravit životní styl. Širokospektré preparáty ničí i laktobacilární flóru, a tím sebou nesou riziko snížení lokální imunity a následné reinfekce. Proto je snaha využít přípravky, vůči kterým jsou laktobacily rezistentní.

LAKTOBACILUS ŠETŘÍCÍ PREPARÁTY

Metronidazol (5-nitroimidazolový preparát) – působí baktericidně na úzké bakteriální spektrum. Používá se k celkové a lokální léčbě anaerobních a protozoárních infekcí.

Nifuratel + nystatin – nifuratel má široké antibakteriální spektrum včetně mykoplazmat, ureaplazmat a chlamydií, účinek na kvasinky je potlačován nystatinem, na laktobacily působí málo.

Ciclopiroloxolamin – má široké antimikrobiální spektrum včetně kvasinek a trichomonád, ale na laktobacily působí minimálně.

Benzydamin (bazický derivát indolu) – má obecně protizánětlivý účinek, inhibiči fosfololipázy brání vzniku mediátorů zánětu. Působí lokálně anesteticky, čímž odstraňuje nepříjemné pocity bolesti do několika minut, potlačuje svědění a pálení. Další prokázaný účinek benzydaminu je anti-edematózní (snižuje množství výtoků), dále analgetický a antiseptický – dle koncentrace působí bakteriostaticky až baktericidně (stafylokoky, streptokoky, *Klebsiella pneumoniae*, *Gardnerella vaginalis*, *Escherichia coli*, *Candida albicans*). I přes tento výrazný antiseptický účinek benzydamin zachovává důležitý laktobacillus, který je potřebný pro udržení zdravé vaginální mikroflóry.

Benzydamin se používá se ve formě vaginálních výplachů nebo oplachů jak terapeuticky, tak preventivně (po menses, po pohlavním styku). Urychluje také hojení porodních poranění (ústup bolesti, řezání, pálení). Výplach benzydaminem (přípravek *Rosalgin*) je vhodná součást intimní hygieny nejen pro ženy trpící recidivujícími záněty pochvy.

ZÁVĚR

Článek uvádí přehled hlavních typů vulvovaginitid a jejich léčby.

Bezplatná poradna pro ženy trpící vaginálními obtížemi na www.zenskezanety.cz.

Literatura u autora